

SOUDNÍ DVŮR ES – SRPEN A ZÁŘÍ 2006

V srpnu měl Soudní dvůr (stejně jako ostatní unijní instituce) prázdniny, a tak následující přehled zahrnuje pouze měsíc září.¹ Výběr se opět řídil především významem rozsudků pro právní praxi v České republice, proto byly pominuty některé významné rozsudky, které se však týkají spíše institucionální struktury Unie, než přímo právní praxe v členských státech.

CO JE ADEKVÁTNÍM OPRAVNÝM PROSTŘEDKEM K SOUDU?

Rozsudek ze dne 19. září 2006, Wilson, C-506/04 (velký senát, generální advokátka C. Stix-Hackl)

Opravný prostředek k soudu podle vnitrostátních předpisů

(44) *V tomto ohledu je třeba připomenout, že článek 9 směrnice 98/5^[2] stanoví, že proti rozhodnutím příslušného orgánu hostitelského členského státu neprovést zápis advokáta, který v tomto státě chce vykonávat svou činnost pod profesním označením udělovaným v domovském státě, musí být přípustné podat opravný prostředek k soudu podle vnitrostátních předpisů.*

(45) *Z tohoto ustanovení vyplývá, že členské státy jsou povinny přijmout opatření, která jsou dostatečně účinná pro dosažení cíle směrnice 98/5, a zajistit, aby se dotčené osoby mohly účinně dovolávat takto přiznaných práv před vnitrostátními soudy (viz per analogiam rozsudek ze dne 15. května 1986, Johnston, 222/84, Recueil, s. 1651, bod 17).*

(46) *[S]oudní přezkum stanovený uvedeným ustanovením je vyjádřením obecné zásady práva Společenství, která vyplývá z ústavních tradic společných členským státům a která byla rovněž zakotvena v člancích 6 a 13 Evropské úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod (viz zejména výše uvedený rozsudek Johnston, bod 18; rozsudky ze dne 15. října 1987, Heylens a další, 222/86, Recueil, s. 4097, bod 14; ze dne 27. listopadu 2001, Komise v. Rakousko, C-424/99, Recueil, s. I-9285, bod 45, a ze dne 25. července 2002, MRAX, C-459/99, Recueil, s. I-6591, bod 101).*

(47) *Za účelem zaručení účinné soudní ochrany práv stanovených směrnicí 98/5 musí orgán povoláný k projednávání opravných prostředků proti rozhodnutím neprovést zápis stanovený v článku 3 této směrnice odpovídat pojmu „soud“ ve smyslu vymezeném právem Společenství.*

(48) *Uvedený pojem byl v judikatuře Soudního dvora týkající se pojmu „vnitrostátní soud“ ve smyslu článku 234 ES vymezen uvedením určitých kritérií, která musí dotčený orgán splnit, jako jsou zřízení na základě zákona, trvalost, závaznost předložení věci orgánu, kontradiktorní povaha řízení a použití právních předpisů (viz v tomto smyslu zejména rozsudky ze dne 30. června 1966, Vaassen-Göbbels, 61/65, Recueil, s. 377, 395, a ze dne 17. září 1997, Dorsch Consult, C-54/96, Recueil, s. I-4961, bod 23), jakož i nezávislost a nestrannost (viz v tomto smyslu zejména rozsudky ze dne 11. června 1987, Pretore di Salò v. X, 14/86, Recueil, s. I-2545, bod 7; ze dne 21. dubna 1988, Pardini, 338/85, Recueil, s. 2041, bod 9, a ze dne 29. listopadu 2001, De Coster, C-17/00, Recueil, s. I-9445, bod 17).*

(49) *Pojem „nezávislost“, který je vlastní poslání rozhodovat, především znamená, že dotčený orgán je třetí osobou ve vztahu k orgánu, který přijal rozhodnutí, proti němuž byl podán opravný prostředek (viz v tomto smyslu zejména rozsudky ze dne 30. března 1993, Corbiau,*

¹ Poslední přehled aktuální judikatury Soudního dvora (za měsíce červen a červenec 2006) viz *Soudní rozhledy* č. 9/2006.

² Směrnice Evropského parlamentu a Rady 98/5/ES ze dne 16. února 1998 o usnadnění trvalého výkonu povolání advokáta v jiném členském státě než v tom, ve kterém byla získána kvalifikace (Úř. věst. L 77, s. 36; Zvl. vyd. 06/03, s. 83).

C-24/92, Recueil, s. I-1277, bod 15, a ze dne 30. května 2002, Schmid, C-516/99, Recueil, s. I-4573, bod 36).

(50) Pojem „nezávislost“ mimoto zahrnuje dva aspekty.

(51) První, vnější aspekt předpokládá, že je orgán chráněn před vnějšími zásahy nebo tlaky, které by mohly ohrozit nezávislost rozhodování jeho členů, pokud jde o spory, které jim jsou předloženy (viz v tomto smyslu rozsudky ze dne 4. února 1999, Köllensperger a Atzwanger, C-103/97, Recueil, s. I-551, bod 21, a ze dne 6. července 2000, Abrahamsson a Anderson, C-407/98, Recueil, s. I-5539, bod 36; viz rovněž ve stejném smyslu ESLP, rozsudek Campbell a Fell v. Spojené království ze dne 28. června 1984, část A č. 80, § 78). Tato nezbytná svoboda ve vztahu k takovým vnějším skutečnostem vyžaduje určité záruky vlastní ochraně těch osob, jejichž úkolem je rozhodovat, jako je neodvolatelnost (viz v tomto smyslu rozsudek ze dne 22. října 1998, Jokela a Pitkäranta, C-9/97 a C-118/97, Recueil, s. I-6267, bod 20).

(52) Druhý, vnitřní aspekt souvisí s pojmem „nestrannost“ a týká se rovného odstupu ve vztahu ke stranám sporu a jejich příslušným zájmům s ohledem na předmět sporu. Tento aspekt vyžaduje dodržování objektivity (viz v tomto smyslu výše uvedený rozsudek Abrahamsson a Anderson, bod 32) a neexistenci jakéhokoli zájmu na vyřešení sporu mimo striktního použití právního předpisu.

(53) Tyto záruky nezávislosti a nestrannosti vyžadují existenci pravidel, zejména pokud jde o složení orgánu, jmenování, funkční období, jakož i důvody pro zdržení se hlasování, vyloučení pro podjatost a odvolání jeho členů, která umožní rozptýlit jakékoli legitimní pochybnosti procesních subjektů, pokud jde o neovlivnitelnost uvedeného orgánu ve vztahu k vnějším skutečnostem a jeho neutralitu ve vztahu k zájmům vzájemně se střetávajícím ve věci (viz v tomto smyslu výše uvedené rozsudky Dorsch Consult, bod 36; Köllensperger a Atzwanger, body 20 až 23, jakož i De Coster, body 18 až 21; viz rovněž v tomto smyslu ESLP, rozsudek De Cubber v. Belgie ze dne 26. října 1984, část A č. 86, § 24).

Skutkový základ sporu: Pan Wilson, žalobce v hlavním řízení, byl členem advokátní komory Anglie a Walesu, mimoto ale vykonával povolání advokáta v Lucembursku, kde jej však advokátní komora odmítla zapsat do seznamu advokátů, neboť se nepodrobil jazykové zkoušce, kterou předvídalý stavovské předpisy v případě advokátů z jiných zemí. Ponechme na tomto místě stranou podrobnějšího zkoumání druhou zajímavou otázkou předloženou Soudnímu dvoru, týkající se možnosti podmínit právo advokáta na trvalý výkon jeho činnosti v členském státě pod profesním označením udělovaným v jeho domovském členském státě kontrolou znalosti jazyka hostitelského státu (Soudní dvůr odpověděl záporně – viz body 63 až 77 rozsudku). Zajímavější je otázka opravných prostředků, které má směrnice 98/5 garantovat. Pan Wilson se totiž proti rozhodnutí lucemburské advokátní komory odvolal, nikoliv však k orgánu, který určovaly příslušné právní předpisy, ale přímo ke správním soudům. Orgánem, ke kterému se totiž měl pan Wilson odvolat, byla kontrolní a správní rada samotné komory, která podle názoru pana Wilsona – vzhledem k tomu, že se skládala výlučně z advokátů zapsaných u lucemburské advokátní komory – nezaručovala nestranné projednání jeho opravného prostředku.

Poznámky k rozsudku a jeho relevance pro ČR: Soudní dvůr dal panu Wilsonovi za pravdu, přičemž se mohl autoritativně vyjádřit rovněž k obsahu pojmu „nestranný a nezávislý soud“, respektive „opravný prostředek k soudu“. Záruky soudních opravných prostředků se objevují ve stále větším počtu komunitárních právních předpisů, proto má definice podaná Soudním dvorem význam v daleko širším rámci, než je pouze kontext směrnice 98/5. V

souvislosti s Českou republikou zmiňme směrnici 2003/35,³ jež předpokládá zavedení účinných prostředků soudní ochrany ve věcech životního prostředí. Česká republika v tomto ohledu čelí řízení o porušení smlouvy,⁴ přičemž by však podle jejího vyjádření situaci měly napravit novely zákonů o integrované prevenci (č. 76/2002 Sb.) a o posuzování vlivů na životní prostředí (č. 100/2001 Sb.). Zajímavé jsou i úvahy Soudního dvora (spolu s jeho generální advokátkou) nad kritérii nezávislosti a nestrannosti ve světle debaty vyvolané pokusy odvolat předsedkyni NS Ivu Brožovou.⁵ Soudní dvůr zde argumentuje nejen s odkazy na vlastní judikaturu, ale i na judikaturu Evropského soudu pro lidská práva. Svým vymezením soudcovské nezávislosti odsouvá jednoznačně argumenty typu „kdo jmenuje, ten odvolává“ mimo evropský právní prostor (srov. bod 51 rozsudku).⁶

NE BIS IN IDEM – OCHRANA JEDNOTLIVCE ÜBER ALLES?

Rozsudek ze dne 28. září 2006, Gasparini, C-467/04 (první senát, generální advokátka E. Sharpston)

Úmluva k provedení Schengenské dohody – Článek 54 – Zásada zákazu dvojího trestu – Působnost – Zproštění obžaloby z důvodu promlčení trestného činu

Rozsudek ze dne 28. září 2006, Van Straaten, C-150/05 (první senát, generální advokát Ruiz-Jarabo Colomer)

Úmluva k provedení Schengenské dohody – Zásada zákazu dvojího trestu – Pojmy „tentýž čin“ a „čin, který byl odsouzen“ – Vývoz do jednoho státu a dovoz do jiného státu – Zproštění obžaloby obžalovaného

[Z rozsudku Gasparini:]

(22) *Podstatou této otázky předkládajícího soudu je, zda se zásada zákazu dvojího trestu zakotvená v článku 54 ÚPSD uplatní na rozhodnutí soudu smluvního státu, kterým je obžalovaný pravomocně zproštěn obžaloby z důvodu promlčení trestného činu, kvůli kterému bylo zahájeno stíhání.*

(23) *V souladu s uvedeným článkem 54 nesmí být žádná osoba stíhána ve smluvním členském státě pro tentýž čin, za který již byla „pravomocně odsouzena“ v jiném smluvním státě, za předpokladu, že v případě odsouzení již byla sankce vykonána nebo je právě vykonávána nebo již nemůže být vykonána.*

(24) *Hlavní věta obsažená v jediné větě představující článek 54 ÚPSD nijak neodkazuje na obsah rozsudku, který se stal pravomocným. Není použitelná pouze na odsuzující rozsudky (viz v tomto smyslu rozsudek z dnešního dne Van Straaten, C-150/05, dosud nezveřejněný ve Sbírce rozhodnutí, bod 56).*

(25) *Zásada zákazu dvojího trestu zakotvená v článku 54 této úmluvy se uplatní na rozhodnutí soudních orgánů smluvního státu, kterým se obžalovaný pravomocně zprošťuje obžaloby pro nedostatek důkazů (výše uvedený rozsudek Van Straaten, bod 61).*

(26) *Ve věci v původním řízení vyvstává otázka, zda je tomu tak i ohledně pravomocného*

³ Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2003/35/ES ze dne 26. května 2003 (Úř. věst. L 56, s. 17; Zvl. vyd. 15/07, s. 466).

⁴ Řízení č. 2005/0561.

⁵ Srov. nálezy ÚS ze dne 12.9. 2006, II. ÚS 53/06 a ze dne 17.7. 2006, Pl. ÚS 18/06, dostupné na <<http://www.judikatura.cz>>.

⁶ Říká-li J. Příbáň, že „[v]aruji-li nás potom před soudcovským státem i někteří lidé z akademického prostředí, vypovídá to především o stavu jejich právnické vzdělanosti“ („Sloupy moci a kauza Brožová“, *Lidové noviny* 15.9. 2006), chce se dodat, že argumentace těchto akademiků výše zmíněným „principem“ „kdo jmenuje, ten odvolává“ může též vypovídat mnohé o schopnosti těchto akademiků naplňovat své poslání, kterým je nezávislé hledání pravdy – bez ohledu na to, kdo je právě prezidentem, nebo odkud by mohla kynout zajímavá funkce.

zproštění obžaloby z důvodu promlčení trestného činu, kvůli kterému bylo zahájeno stíhání.

(27) *Je nesporné, že cílem článku 54 ÚPSD je zabránit tomu, aby jedna osoba v důsledku toho, že využije svého práva volného pohybu, byla stíhána za tentýž čin na území více smluvních států (viz rozsudky ze dne 11. února 2003, Gözütok a Brügger, C-187/01 a C-385/01, Recueil, s. I-1345, bod 38, a z dnešního dne, Van Straaten, uvedený v bodě 24 výše, bod 57). Zajišťuje občanský klid osob, které poté, co byly stíhány, byly pravomocně odsouzeny. Uvedené osoby musejí mít právo volného pohybu, aniž by se musely obávat nového trestního stíhání v jiném smluvním státě za tentýž čin.*

(28) *Přítom neuplatnění článku 54 ÚPSD, když soud smluvního státu na základě trestního stíhání vydal rozhodnutí, kterým je obžalovaný pravomocně zproštěn obžaloby z důvodu promlčení trestného činu, kvůli kterému bylo zahájeno stíhání, by ohrozilo dosažení uvedeného cíle. Taková osoba tedy musí být považována za pravomocně odsouzenou ve smyslu uvedeného ustanovení.*

(29) *Jistě, ohledně promlčecích lhůt nedošlo k harmonizaci právní úpravy smluvních států. Nicméně žádné ustanovení hlavy VI Smlouvy o Evropské unii týkající se policejní a soudní spolupráce v trestních věcech, jejíž články 34 a 31 jsou právním základem článků 54 až 58 ÚPSD, Schengenské dohody ani samotné ÚPSD nepodmiňuje uplatnění článku 54 ÚPSD harmonizací nebo přinejmenším sblížením trestněprávních předpisů členských států v oblasti řízení vedoucích k zastavení trestního stíhání (rozsudek ze dne 11. února 2003, Gözütok a Brügger, uvedený výše, bod 32) a obecněji, harmonizací nebo sblížením jejich trestněprávních předpisů (viz rozsudek ze dne 9. března 2006, Van Esbroeck, C-436/04, Sb. rozh. s. I-2333, bod 29).*

(30) *Je třeba dodat, že zásada zákazu dvojího trestu zakotvená v tomto posledně uvedeném článku 54 nezbytně znamená, že mezi smluvními státy existuje vzájemná důvěra v jejich příslušné systémy trestního soudnictví a že každý z uvedených států přijme uplatnění trestního práva platného v ostatních smluvních státech, i kdyby uplatnění jeho vlastního vnitrostátního práva vedlo k odlišnému řešení (výše uvedený rozsudek Van Esbroeck, bod 30).*

(31) *Rámcové rozhodnutí 2002/584 nebrání uplatnění zásady zákazu dvojího trestu v případě pravomocného zproštění obžaloby z důvodu promlčení trestného činu. Jeho čl. 4 bod 4, jehož se dovolává nizozemská vláda ve svém vyjádření předloženém Soudnímu dvoru, umožňuje vykonávajícímu justičnímu orgánu odmítnout výkon evropského zatýkacího rozkazu, zejména je-li trestní stíhání podle práva vykonávajícího členského státu promlčeno a jednání spadá do pravomoci tohoto státu na základě jeho vlastního trestního práva. Využití této možnosti není podmíněno existencí rozsudku založeného na promlčení trestního stíhání. Případ, kdy byla vyžádána osoba pravomocně odsouzena za stejný čin členským státem, je upraven čl. 3 odst. 2 uvedeného rámcového rozhodnutí, přičemž toto ustanovení uvádí důvod pro povinné odmítnutí výkonu evropského zatýkacího rozkazu.*

(32) *Konečně vzhledem ke složitosti věci v původním řízení je třeba zdůraznit, že vnitrostátnímu soudu přísluší ověřit, zda je čin, který byl předmětem pravomocného rozhodnutí, tentýž jako čin, který je předmětem řízení před tímto vnitrostátním soudem*

(33) *Z výše uvedeného vyplývá, že na první otázku je namísto odpovědět tak, že zásada zákazu dvojího trestu zakotvená v článku 54 ÚPSD se uplatní na rozhodnutí soudu smluvního státu vydané na základě trestního stíhání, kterým je obžalovaný pravomocně zproštěn obžaloby z důvodu promlčení trestného činu, kvůli kterému bylo zahájeno stíhání.*

Skutkový základ sporu: Uvedené řízení je jedním z celé řady, které zkoumají obsah zásady *ne bis in idem* v kontextu Schengenského prostoru. Rozsudek *Gasparini* je třeba číst v souvislosti s rozsudkem ve věci *Van Straaten*. V prvním případě šlo o trestní stíhání

obchodníků, kteří podle obžaloby před celními úřady deklarovali falešné množství dovezeného oleje. Někteří z nich byli stíháni nejdříve v Portugalsku, kde však byli z důvodu promlčení zproštěni obžaloby. Předkládající španělský soud se táže, zda toto promlčení, ke kterému došlo v Portugalsku, brání jejich stíhání španělskými orgány.⁷ V případě *Van Straaten* šlo o variaci na téma drogových dealerů, kteří byli pro nedostatek důkazů zproštěni obžaloby v Nizozemsku, kam dováželi drogy z Itálie. Předkládající nizozemský soud, jenž byl italskými orgány požádán o vydání těchto dealerů se v tomto případě tázal, zda toto zproštění obžaloby pro nedostatek důkazů nizozemským soudem brání stíhání i v Itálii, kde by důkazů případně byl dostatek.

Poznámky k rozsudku a jeho relevance pro ČR: Soudní dvůr v těchto rozhodnutích navázal na svůj extrémní přístup k ochraně práva volného pohybu jednotlivců v rámci Schengenského prostoru, nastolený v jeho dřívějším rozsudku ve věci *van Esbroeck* (cit. výše).⁸ Lze jej charakterizovat tak, že jakkoliv rozumné se mohou zdát důvody pro omezení rozsahu zásady *ne bis in idem*, která je vtělena do Úmluvy k provedení Schengenské dohody,⁹ zásada volného pohybu osob v rámci Schengenského prostoru musí převážet. Zdá se, jakoby pro Soudní dvůr neexistovalo nic jiného, než zájmy jednotlivců, ať to společnost jako celek stojí cokoliv. Cenou je menší ochrana před zločinem, jenž ve jménu své svobody pohybu vítězí nad efektivitou trestního stíhání. Jak jinak lze vnímat vyloučení možnosti stíhání ve státě, kde by případně byl dostatek důkazů jenom proto, že v jiném státě došlo k osvobození stíhaného pro jejich nedostatek.

Pravděpodobně většina právních řádů, přinejmenším v Evropě,¹⁰ takto striktně zásadu *ne bis in idem* nechápe. Příkladem mohou být mimořádné opravné prostředky, kdy je za určitých, byť více či méně striktně vymezených okolností, možné znovu zahájit trestní stíhání proti osobě, kde již předtím stíhání bylo rozsudkem pravomocně ukončeno.¹¹ Jinými slovy, tyto právní řády vzájemně poměřují právní ochranu jednotlivce a společenský zájem na potrestání pachatelů trestných činů a hledají rovnováhu mezi nimi. Pro Soudní dvůr však jakoby toto poměřování neexistovalo.

Vysvětlit si to lze dvěma způsoby. Za prvé, Soudní dvůr staví legitimitu svého rozhodování, jakož i legitimitu celého právního řádu Unie, na přímém vztahu k jednotlivcům.¹² Jednotlivci

⁷ Na tomto místě je třeba rozhodnutí Soudního dvora podrobit tvrdé kritice. Shrnutí skutkových okolností případů je bez znalosti předložených vyjádření (popř. bez pročení stanoviska GA) nesrozumitelné. Navíc, Soudní dvůr vůbec nezmiňuje argumenty účastníků řízení, z nichž (pochopitelně kromě obžalovaného) žádný členský stát (tj. Španělsko, Itálie, Nizozemsko a Polsko) nesouhlasil s řešením, jež Soudní dvůr přijal. Obdobně ignoruje Soudní dvůr argumenty osmi členských států (ČR, Španělska, Francie, Itálie, Nizozemska, Rakouska, Polska a Švédska) v rozsudku ve věci *Van Straaten*. Takto přehlíživý přístup nelze vnímat jinak než jako aroganci, ignorující legitimační funkci rozhodnutí a argumentace v ní obsažené.

⁸ Komentář pochybující nad rozsudkem lze nalézt v *Komárek, J.:* „Tentýž čin“ v Prostoru svobody, bezpečnosti a práva, *Jurisprudence* č. 3/2006.

⁹ Nikoliv tedy instrumentu týkajícího se specificky trestního práva a má umožňovat volný pohyb osob, které se nemají obávat možnosti dvojího trestního stíhání.

¹⁰ Ve striktním smyslu je zřejmě chápána ve Spojených státech, tj. nové trestní stíhání (i v případě, kdy vyjdou na světlo nové skutečnosti) je vyloučeno absolutně. Zde je ale na druhou stranu ochrana jednotlivců podstatně oslabena doktrínou „dvojí suverenity“, kdy pravomocný rozsudek v jednom státě nevede k zabránění dalšího stíhání na federální úrovni a naopak, na což Američané při chvále rozsahu své ochrany rádi zapomínají. Srov. *Komárek, op. cit. n. 8* a příspěvky na blogu amerických akademiků-internacionalistů *Opinio juris* „U.K. Convicts Murderer After Dumping “Double Jeopardy” Rule“ a „More on Double Jeopardy in the U.K.“ dostupné na < <http://www.opiniojuris.org> > .

¹¹ Srov. např. § 278 odst. 2 trestního řádu.

¹² Viz např. *Halberstam, D.:* The Bride of Messina: Constitutionalism and Democracy in Europe, 30 *European Law Review* 775 (2005).

nemusí spoléhat na své státy, aby obdrželi práva, jež jim unijní právní řád poskytuje.¹³ Rozsudky ve jmenovaných případech jsou extrémní aplikací této celkové filozofie Soudního dvora. Soudní dvůr jakoby byl hluchý a slepý k jiným zájmům, které musí právní řády členských států (a v rozsahu, ve kterém přenesly své pravomoci na Unii, rovněž Unie) zajišťovat.

Druhé vysvětlení je ještě méně sympatické, než pouze snaha Soudního dvora o (domnělé) posílení své legitimacy. Reakce členských států na tyto rozsudky je (zřejmě) jediná možná: jejich posílená spolupráce, nikoliv však na základě jejich svobodného rozhodnutí, ale v podstatě vynucená Soudním dvorem. Aby se vyhnuly negativním dopadům existence rozdílných úprav promlčecích dob, budou zřejmě uvažovat o jejich harmonizované úpravě. Zda má k rozšiřování pravomocí Unie docházet tímto způsobem je však velmi pochybné.

PRÁVNÍ JISTOTA VS. PRINCIP EFEKTIVITY – JE KÜHNE & HEITZ ZAPOMENUT?

Rozsudek ze dne 14. září 2006, i-21 Germany, C-392/04 a C-422/04 (velký senát, generální advokát Ruiz-Jarabo Colomer)

Článek 10 ES – Přednost práva Společenství – Právní jistota – Konečné správní rozhodnutí

(51) V souladu se zásadou právní jistoty právo Společenství nevyžaduje, aby byl správní orgán v zásadě povinen přehodnotit správní rozhodnutí, které nabylo právní moci po uplynutí přiměřené lhůty k podání opravného prostředku nebo vyčerpáním opravných prostředků (viz [rozsudek ze dne 13. ledna 2004, Kühne & Heitz, C-453/00, Recueil, s. I-837], bod 24). Dodržování této zásady umožňuje vyhnout se nekonečnému zpochybňování správních aktů, které způsobují právní účinky (viz obdobně rozsudek ze dne 14. září 1999, Komise v. AssiDomän Kraft Products a další, C-310/97 P, Recueil, s. I-5363, bod 61).

(52) Soudní dvůr nicméně uznal, že tato zásada může být v určitých případech omezena. V bodě 28 výše uvedeného rozsudku Kühne & Heitz tak rozhodl, že správní orgán odpovědný za přijetí správního rozhodnutí je povinen na základě zásady spolupráce vyplývající z článku 10 ES znovu přezkoumat toto rozhodnutí a případně ho přehodnotit, jsou-li splněny čtyři podmínky. Zprv správní orgán podle vnitrostátního práva disponuje pravomocí přehodnotit toto rozhodnutí. Zadruhé dotčené rozhodnutí nabylo právní moci v důsledku rozsudku vnitrostátního soudu rozhodujícího v posledním stupni. Zatřetí uvedený rozsudek je ve světle pozdější judikatury Soudního dvora založen na nesprávném výkladu práva Společenství, který byl přijat, aniž by byla Soudnímu dvoru předložena předběžná otázka podle čl. 234 odst. 3 ES. Začtvrté dotčená osoba se obrátila na správní orgán neprodleně poté, co se dozvěděla o uvedené judikatuře.

(53) Věc, ve které byl vydán výše uvedený rozsudek Kühne & Heitz, je nicméně zcela odlišná od věcí dotčených v původních řízeních. Podnik Kühne & Heitz NV totiž vyčerpал všechny opravné prostředky, které měl k dispozici, zatímco ve věcech v původních řízeních i-21 a Arcor neuplatnily své právo podat odvolání proti platebním výměrům, které jim byly určeny.

(54) V důsledku toho, v rozporu s argumentem uplatněným i-21, není výše uvedený rozsudek Kühne & Heitz relevantní pro účely určení, zda v takové situaci, jako je situace dotčená v původním řízení, je správní orgán povinen znovu přezkoumat rozhodnutí, která nabyly právní moci.

(55) Opravné prostředky projednávané před předkládajícím soudem směřují k vrácení poplatků zaplacených na základě platebních výměrů, které nabyly právní moci, z toho důvodu, že na základě článku 48 zákona o správním řízení, tak jak je vyložen

¹³ Nelze přitom pominout skutečnost, že se schengenský režim vztahuje i na některé nečlenské státy EU.

Bundesverwaltungsgericht, je příslušný správní orgán povinen tyto výměry zrušit.

(56) *Otázkou je tedy to, zda za účelem ochrany práv, která procesním subjektům vyplývají z práva Společenství, může vnitrostátní soud, u kterého jsou takové opravné prostředky podány, uznat existenci takové povinnosti ze strany správního orgánu.*

(57) *V tomto ohledu je namístě připomenout, že podle ustálené judikatury, při neexistenci právní úpravy Společenství v této oblasti, přísluší vnitrostátnímu právnímu řádu každého členského státu na základě zásady procesní autonomie členských států, aby upravil procesní podmínky směřující k zajištění ochrany práv, která procesním subjektům vyplývají z práva Společenství, za předpokladu, že tyto podmínky nejsou méně příznivé než ty, které se týkají obdobných situací na základě vnitrostátního práva (zásada rovnocennosti), a že v praxi neznemožňují nebo nadměrně neztěžují výkon práv přiznaných právním řádem Společenství (zásada efektivit) (viz zejména rozsudky ze dne 16. května 2000, Preston a další, C-78/98, Recueil, s. I-3201, bod 31, a ze dne 7. ledna 2004, Wells, C-201/02, Recueil, s. I-723, bod 67).*

[...]

(68) *Naproti tomu byla vznesena otázka, zda pojem zjevné protiprávnosti byl použit stejně. Podle Komise vnitrostátní soud zkoumal, zda se platební výměry zakládaly na zjevně protiprávní úpravě s ohledem na právní předpisy vyšší právní síly, a sice TKG a německý ústavní zákon, avšak neprovedl nebo správně neprovedl tento přezkum s ohledem na právo Společenství. Komise tvrdí, že právní úprava je zjevně protiprávní s ohledem na ustanovení čl. 11 odst. 1 směrnice 97/13, a že zásada rovnocennosti nebyla tudíž respektována.*

(69) *Pokud je na základě pravidel vnitrostátního práva správní orgán povinen zrušit správní rozhodnutí, které nabylo právní moci, je-li toto rozhodnutí zjevně neslučitelné s vnitrostátním právem, tatáž povinnost musí existovat, je-li toto rozhodnutí zjevně neslučitelné s právem Společenství.*

(70) *Za účelem posouzení stupně jasnosti čl. 11 odst. 1 směrnice 97/13 a určení, zda je nebo není slučitelnost vnitrostátního práva s tímto článkem zjevná, je třeba vzít v úvahu cíle uvedené směrnice, která je součástí opatření přijatých za účelem úplné liberalizace telekomunikačních služeb a infrastruktur a směřuje k usnadnění vstupu nových operátorů na trh (viz v tomto smyslu [rozsudek ze dne 18. září 2003, Albacom a Infostrada, C-292/01 a C-293/01, Recueil, s. I-9449], bod 35). V tomto ohledu může uložení velice vysokého poplatku, který pokrývá odhad obecných nákladů za období 30 let, vážně narušit hospodářskou soutěž, jak to zdůrazňuje předkládající soud ve svých předběžných otázkách, a představuje relevantní faktor v rámci tohoto posouzení.*

(71) *S přihlédnutím k výše uvedenému přísluší vnitrostátnímu soudu, aby posoudil, zda taková právní úprava jasně neslučitelná s právem Společenství, jako je právní úprava, na které se platební výměry dotčené v původním řízení zakládají, je zjevně protiprávní ve smyslu dotyčného vnitrostátního práva.*

Skutkový základ sporu: Žalobci v hlavním řízení jsou telekomunikačními podniky, jež zaplatily vysoké poplatky za telekomunikační licenci na základě výměru, který se opíral o nařízení, jež bylo na základě žaloby jiných společností Spolkovým správním soudem (*Bundesverwaltungsgericht*) zrušeno.¹⁴ Jelikož však žalující podniky samotné své výměry nenapadly, staly se tyto výměry vůči nim pravomocnými, bez ohledu na neplatnost nařízení, na jehož základě byly vydány. Podniky se přesto obrátily na soud s tím, že požadují zrušení toho výměru. Podle německého práva je v určitých případech zrušení pravomocného

¹⁴ Zde nezbývá než odkázat na kritiku úrovně rozhodnutí Soudního dvora, uvedenou v pozn. č. 7 výše. Z rozsudku totiž vůbec není jasné, že nařízení bylo zrušeno na základě žalob jiných společností.

správního rozhodnutí možné, ovšem pouze pokud by bylo „zachování platnosti dotčeného aktu „jednoduše neúnosné“ s ohledem na pojmy veřejného pořádku, dobré víry, ekvity, rovného zacházení nebo zjevné protiprávnosti“. Podle předkládajícího soudu, Spolkového správního soudu, se však o takovou situaci nejedná. Jelikož se však dotčené podniky dovolávaly toho, že by tento závěr mohl být jiný ve světle práva Společenství, předložil Soudnímu dvoru předběžnou otázku v tomto smyslu. Pro naše účely můžeme otázku formulovat tak, zda je zachování platnosti dotčeného aktu „jednoduše neúnosné“ ve světle práva Společenství, ačkoliv ve světle práva německého, respektive *jeho nejzákladnějších principů*, se o takovou situaci nejedná.

Poznámky k rozsudku a jeho relevance pro ČR: Soudní dvůr v tomto rozsudku opouští zásady, na kterých postavil možnost prolomení principu *res iudicata* v rozsudku *Kühne & Heitz*.¹⁵ Připomeňme si, že zde Soudní dvůr omezil povinnost otevření správních řízení v pravomocně ukončených věcech několika podmínkami, uvedenými v bodu 52 rozsudku. Navíc (to už Soudní dvůr při své rekapitulaci podmínek *Kühne & Heitz* opomněl), při přezkumu možnosti znovuotevření musí správní orgán brát do úvahy, zda nebudou dotčeny zájmy třetích stran - *Kühne & Heitz*, bod 27). Logický závěr vyplývající z rozsudku *Kühne & Heitz* by měl být, že pokud tyto podmínky nejsou splněny, *res iudicata* nemůže být narušena. Soudní dvůr však pracuje s jinou „logikou“: nejsou-li splněny podmínky stanovené (před pouhými necelými dvěma roky!), aplikuje jednoduše podmínky jiné – viz bod 53 rozsudku. Těmito podmínkami jsou „klasické požadavky“ efektivity a rovnocennosti korigující princip procesní autonomie členských států. *Res iudicata* je takto chráněna v menší míře než rozsudkem *Kühne & Heitz*. Soud totiž mezi podmínkami stanovenými tímto rozsudkem pro znovuotevření správních rozhodnutí v podstatě reprodukoval podmínku rovnocennosti¹⁶ a připojil k ní velmi restriktivní podmínky další.¹⁷ Tyto „nadstandardní“ podmínky Soudní dvůr v komentovaném rozsudku zcela pomíjí a namísto ní přidává korektiv efektivity, který může vést k velmi významným zásahům (nejen) do vnitrostátních procesních pravidel.¹⁸

Zajímavé v rozsudku *i-21 Germany* je však rovněž to, že potenciálně nebezpečný (nebezpečný ve smyslu ohrožení principu *res iudicata*) korektiv efektivity Soudní dvůr v tomto rozsudku odbývá stručným konstatováním, že nebyl stranami zpochybněn,¹⁹ a svoji pozornost obrací k požadavku rovnocennosti.²⁰ V podstatě tak ponechává stanovení intenzity narušení práva na volbě učiněné vnitrostátním právním řádem, když pouze požaduje, aby soud bral při určování „zjevné protiprávnosti“ v potaz i právo Společenství. Z tohoto hlediska lze rozsudek hodnotit jako velice rozumný. Problémem ovšem je, zda si zde Soudní dvůr pouze nepřipravil půdu pro to, aby příště aplikoval korektiv efektivity v plné síle. Příležitost k tomu bude mít již brzy – v probíhajícím řízení ve věci C-119/05 *Lucchini Siderurgica* již generální advokát zveřejnil své stanovisko.²¹ V případě běží o možnost zrušení

¹⁵ K principu *res iudicata* a jeho vztahu k principu efektivity komunitárního práva srov. *Bříza, P.*: Právní jistota vs. princip efektivity, aneb požívá *res iudicata* v komunitárním právu ochrany? *Jurisprudence* č. 6/2005 a 7/2005.

¹⁶ Správní orgán podle vnitrostátního práva disponuje pravomocí přehodnotit rozhodnutí.

¹⁷ Dotčené rozhodnutí nabylo právní moci v důsledku rozsudku vnitrostátního soudu rozhodujícího v posledním stupni, uvedený rozsudek je ve světle pozdější judikatury Soudního dvora založen na nesprávném výkladu práva Společenství, který byl přijat, aniž by byla Soudnímu dvoru předložena předběžná otázka podle čl. 234 odst. 3 ES a konečně dotčená osoba se obrátila na správní orgán neprodleně poté, co se dozvěděla o uvedené judikatuře; k nim je třeba přidat nutnost zkoumání dotčení zájmů třetích osob.

¹⁸ Srov. *Ross, M.*: Effectiveness in the European legal order(s): Beyond supremacy to constitutional proportionality, 31 *European Law Review* 476 (2006).

¹⁹ Bod 60 a 61 rozsudku.

²⁰ Bod 68 až 71, reprodukováno výše.

²¹ Stanovisko generálního advokáta L.A. Geelhoeda ze dne 14. září 2006 ve věci *Lucchini Siderurgica*, C-

pravomocného rozhodnutí soudu, které v rozporu s právem Společenství přiznalo státní podporu. Lze čekat, že právě toto rozhodnutí bude tím pravým testem pevnosti principu *rei iudicatae* a toho, nakolik jej chce Soudní dvůr brát vážně.

ZA POVŠIMNUTÍ STOJÍ

Rozsudek ze dne 12. září 2006, Cadbury Schweppes a Cadbury Schweppes Overseas, C-196/04 (velký senát, generální advokát P. Léger)

Svoboda usazování – Právní předpisy o ovládaných zahraničních společnostech – Zahrnutí zisků ovládaných zahraničních společností do základu daně mateřské společnosti

[Výroková část] Články 43 ES a 48 ES musí být vykládány v tom smyslu, že brání tomu, aby do základu daně společnosti-rezidenta usazené v některém členském státě byly zahrnuty zisky dosažené ovládanou zahraniční společností v jiném členském státě, pokud se tam na tyto zisky vztahuje nižší úroveň zdanění, než je úroveň zdanění v prvním státě, s výjimkou případu, kdy se takové zahrnutí týká pouze čistě vykonstruovaných operací, jejichž účelem je vyhnout se obvykle dlužné vnitrostátní dani. Uplatnění takového daňového opatření musí být tdy vyloučeno, pokud se na základě objektivních, třetími osobami zjištěných skutečností ukáže, že bez ohledu na existenci důvodů daňové povahy je uvedena ovládaná zahraniční společnost skutečně usazena v hostitelském členském státě a vykonává zde skutečnou hospodářskou činnost.'

Rozsudek ze dne 14. září 2006, Lidl Belgium, C-356/04 (velký senát, generální advokát A. Tizzano)

Směrnice 84/450/EHS a 97/55/ES²² – Klamavá reklama – Srovnávací reklama – Podmínky dovolené reklamy – Srovnání obecné úrovně cen uplatňovaných řetězci velkých obchodů – Srovnání cen sortimentu výrobků

Vzhledem k velkému rozsahu závěrů, které Soudní dvůr v rozsudku učinil, zde nejsou reprodukovány, jedná se nicméně o velice důležitý rozsudek který vymezuje pravidla přípustnosti srovnávací reklamy poměrně liberálním způsobem.

Rozsudek ze dne 12. září 2006, Laserdisken, C-479/04 (velký senát, generální advokátka E. Sharpston)

Směrnice 2001/29/ES – Harmonizace určitých aspektů autorského práva a práv s ním souvisejících v informační společnosti – Článek 4 – Právo na rozšiřování – Pravidlo vyčerpání – Právní základ – Mezinárodní dohody – Politika v oblasti hospodářské soutěže – Zásada proporcionality – Svoboda projevu – Zásada rovnosti – Články 151 ES a 153 ES

V rozsudku Soudní dvůr zkoumal soulad principu vyčerpání práva k ochranné známce pouze v rámci území EU s výše uvedenými principy. Jedná se o autoritativní potvrzení platnosti jednoho ze stavebních kamenů práva duševního vlastnictví ES.

ZAJÍMAVOSTI ZE SOUDNÍHO DVORA

1) Jak jsme již informovali v minulém přehledu, Komise vydala sdělení Evropskému parlamentu, Radě, Evropskému hospodářskému a sociálnímu výboru, Výboru regionů a Soudnímu dvoru Evropských společenství o změně ustanovení hlavy IV Smlouvy o založení Evropského společenství týkajících se pravomocí Soudního dvora s cílem zajistit účinnější soudní ochranu.²³ 29. září proběhlo první jednání Pracovní skupiny Rady „Soudní dvůr“, na

119/05, dosud nezveřejněno ve Sbírce rozhodnutí.

²² Směrnice Rady 84/450/EHS ze dne 10. září 1984 o klamavé a srovnávací reklamě (Úř. věst. L 250, s. 17; Zvl. vyd. 15/01, s. 227) a směrnice Evropského parlamentu a Rady 97/55/ES ze dne 6. října 1997 (Úř. věst. L 290, s. 18; Zvl. vyd. 15/03, s. 365).

²³ KOM(2006) 346 v konečném znění ze dne 28.6. 2006.

kterém bylo sdělení poprvé diskutováno zástupci členských států. Soudní dvůr zde přišel s vlastním příspěvkem do diskuse, jenž je dostupný v databázi dokumentů Rady pod číslem 13272/06 ze dne 28. září.

2) Poté, kdy došlo k částečné obměně členů Soudního dvora,²⁴ byla provedena volba předsedy, kterým byl opětovně zvolen Vassilios Skouris.²⁵

Jan Komárek, Oxford

²⁴ Viz *Soudní rozhledy* č. 5/2006.

²⁵ Viz tisková zpráva SD č. 88/2006 ze dne 9.10. 2006 (dostupná na < <http://www.curia.europa.eu> >).